

AUKSINIO OBUOLIO SERIJA

Lewis Carroll

ALISA

STEBUKIŲ
ŠALYJE

Su klasikinėmis
Johno Tennielio iliustracijomis

OBUOLYS

Lewis Carroll

Alisa

STEBUKLŲ
ŠALYJE

Iš anglų kalbos vertė
LIUDA PETKEVIČIŪTĖ

I SKYRIUS

Gilyn į Triušio ola

Pamažu Alisą apėmė neapsakomas nuobodulys štai taip kiūtoti pakrantėje šalia sesers* ir ničnieko neveikti. Kartą kitą ji dirstelėjo į knygą, kurią sesuo įsigilinusį skaitė, tačiau joje nebuvo nei piešinių, nei pasikalbėjimų.

„Kas iš tokios knygos, kurioje nėra paveikslėlių ir niekas net nesišneka?“ – karčiai pamanė Alisa.

Ji vis dvejojo, teisingiau pasakius, mėgino dvejo-ti, nes nuo šutros buvo apsnūdusi ir vargiai bedė-liojo mintis: viena vertus, jai lyg ir norėjosi nupinti saulučių vainiką, o kita vertus, atgrasu rodėsi vien tai, kad reikės keltis, tūpinėti po pievą ir skainioti saulutes.

Kaip tik tuo metu visai šalia praliuoksėjo bal-tutėlis triušis raudonomis akimis. Kažkodėl Alisai

* Alisos paveikslas nutapytas nusižiūrėjus į tikrai gyvenusią mergaitę Alisą Plezans Lidel (*Alice Pleasance Liddell*, 1852–1934), o jos sesers – į tikrai gyvenusią vyresniąją Alisos seserį Loriną Lidel, gimusią 1849 metais. Plačiau apie tai žiūrėti „Pratarmėje“. – Čia ir toliau – paaiškinimai vertėjos.

nepasirodė keista, nei iš kur jis čia radosi, nei kur skuodžia, nei kodėl ta pradžia bamba po nosimi:

– Oi pasivėlinsiu, dievaži, pasivėlinsiu!

Labai tingiai ir labai pamažu galiausiai ji sumąstė, kad toks dalykas šiaip jau turėtų stebinti, tačiau kažkodėl nestebino. Tik tuomet, kai triušis iš liemenės kišenės be niekur nieko išsitraukė laikrodį ir žvilgtelėjęs į jį vėl nudyžė tolyn, Alisa pagaliau

pakilo iš vietos: šįkart ją žaibu nutvilkė mintis, jog tikrai niekad anksčiau neteko matyti triušio, vilkinčio liemene ir dar su laikrodžiu kišenėje! Genama smalsumo ji leidosi per pievą jam pavymui. Ir reikia pasakyti, leidosi pačiu laiku. Mat visai netrukus triušis šmurkštelėjo plačion olon ties gyvatvorės pakraščiu.

Alisa nedvejodama smuko jam iš paskos, nespėjusi net pagalvoti, kaip reikės išsmukti atgal.

Iš pradžių ola ėjo gana tiesiai, bet vėliau smigo stačiai gilyn. Ji smigo taip staiga ir taip stačiai, kad nespėjusi nė susivokti Alisa pajuto garmanti tartum į kokį šulinį.

Viena iš dviejų: arba šulinio būta labai gilaus, arba ji krito labai pamaži, nes krisdama turėjo apstčiai laiko pasidairyti ir nuogaliai pakrutinti smege-
nis, kas gi dabar bus. Pirmiausia pamėgino išvelgti, kur linkui krenta, bet apačioje, po kojomis, juodavo neperžvelgiama tamsa. Tuomet ėmė dairinėtis į šonus ir pamatė juos esant nustatytus indaujomis ir knygų lentynomis. Šen bei ten ant gembų kabojo žemėlapiai ir paveikslai. Krisdama pro šalį ji netgi spėjo nuo vienos lentynėlės pačiupti stiklainį su užrašu „Apelsinų uogienė“, bet labai nusivylė patyrusi jį esant tuščią. Nenorėdama mesti stiklainio

žemyn, kad nepraskeltų kam galvos, tiesiog pastatė jį žemėliau ant kitos lentynos.

„Nieko sau! – pamanė Alisa. – Po šitokio kryčio tikriausiai bus vieni niekai nusiristi nuo laiptų. „Tai bent narsuolė!“ – neteks žado namiškiai. Ką ten nuo laiptų! Patikėkit, nepyptelsiu netgi nudardėjusi nuo namo stogo, nuo pat aukščiausio kraigo!“

Ką gi, belieka šituo patikėti.

O ji vis smigo ir smigo, žemyn ir žemyn. Ir atrodė, kad nuo šiol reikės šitaip smigt visada.

– Na, ir kiekgi spėjau nusmigti? – tarė ji garsiai. – Gal jau esu netoli žemės vidurio? Pala, pala... Iki jo, regis, bus geri keturi tūkstančiai mylių...

Kaip matyti, Alisa vis dėlto sugebėjo šio bei to pramokti mokykloje. Nors puikuotis įgytomis žiniomis ir nebuvo prieš ką (juk niekas nesiklausė), tačiau pasikartoti balsu visada ne pro šalį.

– Na taip, greičiausiai tiek ir bus, – šnekėjo ji toliau. – Bet kaip sužinot, kurių laipsnių ilgumoj ir kurių platumoj atsidūriau?

Alisa nė iš tolo nenutuokė, nei kas tie laipsniai, nei kas ilguma, o juo labiau platumą, bet tardama tuos paslaptinius žodžius pati sau atrodė itin reikšminga.

– O kas, jei prasmegsiu kiaurai visą žemę? – nerimo ji. – Tai bent smagumėlis atsidurti tarp keistuo-

lių, kurie vaikšto aukštyn kojomis, o galva žemyn!
Ir kaip jaustis, kaip gyvent tokiems atvirksčiams?

Alisa apsidžiaugė, kad jos niekas negirdi, nes ir pačiai pastarasis žodis pasirodė nei šioks, nei toks – bent jau nelabai tinkamas.

– Hm, anksčiau ar vėliau reikės jų paklausti, kokion šalin pataikiau, – kiek patylėjusi toliau samprotavo ji. – Ak, atleiskite, ponია, ar čia Australija, ar Naujoji Zelandija?

Tai sakydama Alisa mandagiai linktelėjo ir, pamėginusi sumesti grakštų tūpsnį, nustebo, kaip keista tūpčioti, kuomet skrieji ore. Tai jau tikrai nedaug kas šitaip gebėtų.

– „Kokia tamsuolė ta mergaitė!“ – dar pagalvos toji ponია, jeigu paklausiu. Ne, geriau jau nieku gyvu to nedaryti. Žiūrėsim – gal bus kur parašyta...

Alisa vis krito ir krito, žemyn ir žemyn, o kad nebuvo kas veikia, tai ir vėl įniko pati su savimi kalbėtis:

– Reik manyt, Dina vakare manęs labai pasiges!
Dina buvo katė*.

– Tikiuosi, namiškiai nepamirš pavakariams įpilti jos dubenėlin pieno. Ak, Dina, mieloji, taip norė-

* Iš tikro toks ir buvo pasakos įkvėpėjos, Alisos Lidel, katės vardas.

čiau, kad būtum dabar čionai su manim. Kas, kad ore pelės nešmirinėja, bet užtat gali pasigauti šikšnosparnių, o jie, pati žinai, bemaž tokie pat, kaip ir pelės. Bet ar katės šikšnosparnius ėda?

Šitoj vietoj Alisą taip surakino miegas, kad ji nieko daugiau nepajėgė galvoti, tik snūdžiu balsu tartum užsukta kužduliavo:

– Ar šikšnosparnius jos ėda? Ar šikšnosparnius jos ėda? – beje, buvo tokia apsnūdusi, jog kartais išeidavo: – Ar šikšnosparniai jas ėda?

Bet kai negali dorai atsakyt nei į vieną, nei į kitą klausimą, tai koks skirtumas, kurio paklausi? Ji pajuto, kad minga ir net pradeda sapnuoti vaikštinėjanti su Dina. Sapne juodvi laikėsi susikibusios rankomis ir Alisa labai rimtai jos teiravosi:

– O dabar, Dina, pasakyk man atvirai, tik neme-
luok: ar esi kada sutriauškinusi šikšnosparnį?

Bet čia staiga šlumšt! – ji kiek ilga šlumštelėjo žagarų ir sausų lapų krūvon, ir taip ilgai trukęs kryptis pagaliau baigėsi.

Alisa nė kiek neužsigavo, taigi bemat pašoko ant kojų ir apsidairė. Dabar juodut juodutėlė tamsa tvyrojo viršuj, o prieš akis dūlavo ilgas urvas, kuriuo toli priekyje liuoksėjo tas pats baltasis triušis.

Nedelsdama nė akimirkos Alisa galvotrūkčiais leido-

si jam iš paskos ir dar spėjo išgirsti, kaip pasukdamas už kampo jis sudejavo:

– Oi, jūs mano auselės, mano brangieji ūseliai!
Kaip aš vėluoju, kaip vėluoju, vėluoju...

Alisa pasuko už kampo kone lipdama triušiu ant kulnų, tačiau jis tartum skradžiai žemę prasme-go. O ji atsidūrė pailgoje menėje žemomis lubomis, apšviestoje ilgomis eilėmis sukabintų žibintų.

Menės sienose buvo daugybė durų, tik bėda, užrakintos. Alisa paklebeno jas visas mėgindama atidaryti, bet veltui. Taigi nusiminusi grįžo menės vidurin svarstydamą, pro kur reikės iš čia išsigauti.

Kaip tik tada jai į akis krito mažas trikojis staliukas iš storo stiklo ir ant jo gulintis mažuliukas auksinis raktelis. Iš pradžių Alisa spėjo jį būsiant nuo kurių nors durų. Bet kur tau! Spynos pasirodė per didelės, o raktelis per mažas joms atrakinti.

Tačiau antrąsyk apeidama pasienius Alisa aptiko nedidelę užuolaidėlę, kurios anksčiau nebuvo pastebėjusi, o už jos – žemutes, gal kokių penkiolikos colių* aukščio dureles. Ji pamėgino atrakinti jas mažuoju rakteliu ir net pašoko iš džiaugsmo: rakteliukas tiko!

Pravėrusi dureles Alisa rado mažutę ola, ne didesnę, nei žiurkės urvelis. Parklupusi ji pažvelgė gilyn ir kitame jos gale išvydo nepaprasto gražumo sodą. Ak, kaip jai panūdo kuo greičiau ištrūkti iš šios niūrios menės ir atsidurti tenai – tarp dailiomis lysvaitėmis susodintų puikiausių gėlių ir vėsiomis tryškėmis almančių tvenkinėlių! Tik, deja, net galvos nevaliojo prakišti.

– O jei ir prakiščiau, – liūdnai mąstė Alisa, – neką telaimėčiau likusi be pečių... Et, būtų neblogai susistumti, kaip kad susistumia žiūronai. Manau, tikrai pajėgčiau, jei tik kas parodytų, kaip.

* Colis (anglų *inch*) – 2,5 cm. Vadinasi, durelių būta 37,5 cm aukščio.

Mat Alisai, ką tik savo kailiu patyrusiai tokių įstabių ir tokių neįtikėtinų dalykų, tapo daug lengviau manyti, jog iš tiesų labai nedaug kas tėra neįmanoma.

Stoviniuoti prie mažųjų durelių nebebuvo jokios prasmės, taigi ji grįžo prie mažojo stalelio, širdies gilumoje vildamasi aptikti kur užkritusį kitą raktą ar bent jau knygelę su nurodymais norintiems susistumti tartum žiūronai.

Ir tikrai: šįkart ant stalelio stovėjo buteliukas.

– Pirmiau čia jo tikrai nebuvo! – nustebusi sumurmėjo Alisa.

Pririštas prie butelio kaklelio bolavo popierėlis, o jame atspausdintas didelėmis dailiomis raidėmis puikavosi vyliaus kupinas užrašas: „IŠGERK MANE“.

„Išgerk“ tai „išgerk“, tačiau Alisa nebuvo kokia kvailutė ir neketino skubėti.

– Na jau ne, – tarė ji tvirtai. – Pirma pažiūrėsiu, ar nėra kur parašyta „Nuodai“.

Mat ji buvo skaičiusi keletą smagių apsakymų apie vaikus, kurie supleškėjo liepsnose, buvo sudraskyti žvėrių ar ištikti kitokių nemalonumų vien dėl to, kad praleido pro ausis kai kurias paprastutes, bet labai naudingas tiesas, kaip antai: jei per ilgai laikysi rankoje raudonai įkaitusį žars-teklių, nudegsi; jeigu peiliu itin giliai įsipjausi pirštą, bėgs kraujas ir panašiai. Kai dėl Alisos, tai ji visiems laikams įsiminė: sriūbtelėjęs iš buteliuko su užrašu „Nuodai“, anksčiau ar vėliau sulauksi bėdos.

Niekur neaptikusi žodžio „Nuodai“ Alisa galiausiai ryžosi kiek paragauti. O patyrusi skystimą esant nepaprastai gardų, be to, skaniai kvepiantį pyragėliais su vyšniomis, plakta grietinėle, ananasais, keptu kalakutu, ką tik išvirtais tąsiukais ir

karštais skrebučiais su sviestu, bemat iškliukino jį ligi paskutinio lašo.

– Kaip keista! – jau po akimirkos sušuko Alisa. – Aš traukiuosi it sustumiami žiūronai!

Iš tikro taip ir buvo. Galiausiai ji liko vos dešimties colių ir visa švytėjo iš džiaugsmo nuo minties, kad dabar tai jau tikrai be jokio vargo praspūs pro mažąsias dureles į aną gražųjį sodą.

Teisybė, pirma ji palaukė dar keletą akimirku, norėdama įsitikinti, ar daugiau nemažėja. Mat bemažėdama vienu metu ne juokais sunerimo:

– Taip visą laiką traukdamosi galiu nežinia kiek susitraukti ar net visai sutirpti kaip kokia žvakė. Įdomu, kas tada iš manęs beliktų?

Ir ji pamėgino įsivaizduoti, kas lieka iš žvakės liepsnos ją užpūtus, mat savo akimis to liekio niekada nebuvo regėjusi.

Įsitikinusi, kad daugiau nemažėja, Alisa nutarė tučtuojau dumti į sodą. Bet... o varge! Pribėgusi prie durelių susigriebė užmiršusi auksinį raktelį, o kai grįžo jo pasiimt prie staliuko, suprato, kad tikrai nepasieks. Alisa aiškiai matė jį pro stiklą ir netgi mėgino sliuogti aukštyn stalo koja, bet toji, deja, buvo per slidi. Ji sliuogė ir slydo žemyn,

sliuogė ir slydo, kol visiškai nusikamavusi klestelėjo ant grindų ir graudžiai pravirko.

– Gana jau! Verk neverkęs uodegą įmerkęs. Ašaros čia nieko nepadės, – galop tarė griežtai. – Nagi, tučtuojau liaukis!

Alisa niekada nešykštėjo sau gerų patarimų, nors retai kada juos tevykdė. Arba apibardavo save taip griežtai, kad net ašaros užpildavo akis. O kartą netgi pamėgino užsukti sau ausį už tai, kad sukčiavo žaisdama krocketą pati su savim. Galima drąsiai sakyti: šiai keistuolei netgi patiko įsivaizduoti save lyg du skirtingus žmones.

„Na ir kas iš to? – kaip tik apie tai dabar mąstė ji. – Kokia nauda, jei ir mėginčiau būti dviem žmonėmis? Manęs tiek maža beliko, kad ir vienas šio to vertesnis vargiai bešėitų!“

Ūmai jos akis užmatė nedidukę stiklo dėžutę po stalu. Toje dėžutėje Alisa rado mažulytį pyragaitį, kurio paviršiuje švytėjo dailiai razinomis išdėlioti žodžiai: „SUVALGYK MANE“.

– Ką gi – imsiu ir suvalgysiu, – nusprendė kiek padvejojusi. – Jei padidėsiu, galėsiu pasiekti raktelį. O jei sumažėsiu, galėsiu prašliaužti po durimis. Žodžiu, šiaip ar taip, vis tiek pateksiu į gražųjį sodą, o tada jau tebus kas buvę.

Ji krimstelėjo kąsnelį kitą, o galvoje tuo tarpu nerami blaškėsi mintis: „Augu ar mažėju? Augu ar mažėju?“ Dėl tikrumo ji vieną ranką laikė ant viršugalvio, kad geriau jaustų, kurion pusėn tasai juda – aukštyn ar žemyn. Ir labai nustebo likusi vietoje. Nors paprastai visi liekame kokie buvę kramsnodami pyragaičius, tačiau Alisa taip priprato prie keistenybių, kurios ką tik viena po kitos ją ištiko, kad atrodė nei šis, nei tas, jei viskas vėl imtų vykti kaip įprasta.

Taigi ji paleido dantis į darbą, ir pyragaičio greit nebeliko nė trupinio.

II SKYRIUS

Ašaru liūgas

– Kuo arčiau, tuo aršiau! – ūmai sušuko Alisa, nors visi žinome, kad reikėjo sakyti „Kuo toliau, tuo gražiau“ ar bent jau „Tolyn gražyn“. Aišku viena: iš nuostabos jai ėmė pintis liežūvis. – Vajeman tavo! – šaukė ji vietoje „vajetau mano!“ – Dabar išsistūmiau kaip ilgiausi žiūronai pasaulyje! Sudie, mano kojos!

Išpūtusi akis ji žvelgė žemyn, su siaubu stebėdama, kaip toldamos mažėja jos kulkšnys ir pėdos.

– Ak jūs vargšėlės, mano vargšės kojėlės! Kas dabar apmaus jus kojinitėmis, kas apaus batukais? Aš tai jau tikrai nepajėgsiu – iš tokios tolybės nieku gyvu nepasieksiu! Nuo šiol privalėsite pačios savimi pasirūpinti.

„Pala, pala, – čia pat susigriebė per daug išismarkavusi. – Reikėtų mandagiau su jomis. Nes dar sugalvos vaikščioti ten, kur joms ūpas, o ne ten, kur aš panorėsiu. Ką gi, teks savo brangio-

sioms kojelėms įsieteikti ir kas metai Kalėdoms dovanoti po naują porą batų.“

Ir tuojau įniko dėlioti, kaip čia viską surengus.

„Geriausia, kai dovanas įteikia pasiuntinukas, – mąstė ji. – Šiaip gana smagu siuntinėti lauktuves savo pačios kojoms. Tik gal keistokai atrodys antrašas:

JOS MYLISTAI

ALISOS DEŠINEI

KOJAI,

KILIMĖLIS PRIE

ŽIDINIO GROTELIŲ,

NUO ALISOS –

SU MEILE...“

„O dievulėliau! Kokius niekus čia paistau!“ – susigriebė ji kaip tik tada, kai jos viršugalvis bumbtelėjo į menės lubas – mat per tą laiką Alisa jau

spėjo išįsti iki devynių pėdų* ūgio. Taigi čiupusi aukso raktelį nuo stiklinio staliuko ji bloškėsi prie mažųjų durelių.

Ak, vargšė, vargšė mergaitė! Daugiausia, ką ji dabar galėjo – tai parvirtusi ant šono viena akimi ilgesingai spoksoti į stebuklingąjį sodą be jokios vilties ten patekti. Taigi patogiau atsisėdusi ji ir vėl davė valią ašaroms.

– Na ir kaip tau ne gėda! – čia pat drausmino save. – Tokia drimba, o šitaip negražiai bliaini! – ir iš tikro, dabar ji buvo gan drūčiai paūgėjusi. – Tučtuojau liaukis, sakau tau!

Tačiau nei barimai, nei geri patarimai nebe- padėjo. Iš Alisos akių kriokliais paplūdo ašaros, ir netrukus aplinkui ją telkšojo gal keturių colių gylio liūgas platumo sulig puse menės.

Po kurio laiko ji išgirdo tolumoje tapsint kažki kieno žingsnius ir skubiai apsišluostė akis, norėdama geriau įžiūrėti, kas gi ateina. Prašmatniai išsipustęs grįžo baltasis triušis, vienoje letenoje nešinas pora baltutėlių pirštinių, o kitoje – vėduokle. Didžiai susikaupęs jis trepeno pasturgalinėmis kojėlėmis, be paliovos murmeldamas:

* Pėda (angl. *foot*) – 30,48 cm. Vadinasi, Alisa išįso net iki 2 m 74 cm 32 mm ūgio.

– O šviesiausioji kunigaikštienė*! O manoji
brangioji ponija Mak Aušė! Ar tik jos neužrūstin-
siu, versdamas laukti?

Alisą slėgė toks neapsakomas sielvartas, kad
būtų bet ką pradėjusi melsti pagalbos. Taigi triu-
šiui prisiartinus gailiu balseliu pralemeno:

– Malonus pone, jei tik galėtumėt...

Triušis krūptelėjo, sustojo kaip įbestas ir, palei-
dęs iš letenų vėduoklę bei pirštines, nėrė kiek įka-
bindamas atgal į tamsą.

Alisa pakėlė pirštines, paskui vėduoklę, o kadan-
gi menėje tvyrojo tvanki šutra, pradėjo ja vėduotis
šitaip kalbėdama:

– Vaje, vaje. Šiandien viskas taip keberioakštiškai
klostosi. O dar vakar klojosi kuo paprasčiausiai.
Gal aš jau nebe ta, gal mane kas pakeitė nakčia?
Nagi, nagi, pamąstykim, ar kėliaus ta pati iš ryto?

* Luiso Kerolio (Č. Latvidžas Dodžsonas) pamėgtas žodžių
žaismas, kuris remiasi tuo, kad žodžiai *Duchess* (kunigaikštienė)
ir *Dutches* (olandai) ne tik skamba vienodai, bet ir turi po keletą
gana sąmojingų reikšmių. Taigi tam, kuris klausosi pasakos,
o ne skaito ją, nuolatinis Triušio murmėjimas *Oh, the Duchess,*
the Duchess! gali skambėti kaip: o, kunigaikštienė; o, puikioji
gražuole; o tu varge; o tu špyga taukuota; niektauzų tauzos;
ak, olandai; ak jūs, senikės bobikės (*dutch* gali būti ir „manoji“,
„bobikė“, „senikė“, „sena šluota“ – suprask, žmona) ir panašiai.
Todėl ir lietuvišką vardą jai derėjo sugalvoti juokingą, bent jau
dviprasmišką. Plačiau apie Luiso Kerolio pomėgį žaisti žodžiais
žiūrėti „Pratarmėje“.

Man regis, jau buvau šiek tiek pakitusi. Bet jeigu aš ne ta pati, kaip vakar, tai kas tokia, po šimts raibų gegučių, galėčiau šiandien būti? Tai bent galvosūkis!

